

Fran Erjavec: Izbrani spisi za mladino. Priredila Fr. Erjavec in Pavel Flerč. Z risbami okrasil France Podrekar. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. 1921. 8°. LXI + 486 str.

Učiteljska tiskarna hoče z novo zasnovano knjižnico «Slovenski pesniki in pisatelji» podati mladini izbor najboljšega in najlepšega, «kar so napisali doslej tudi zanjo naši največji pesniki in pisatelji» starejše in novejše dobe. Celotna knjižnica naj bi obsegala 25 zvezkov; posameznim avtorjem je določen po en zvezek. Obširni in poljudni življenjepisi naj uvajajo v izbrano, zrelejši mladini primerno vsebino, katero pojasnjuje in zaključuje «tolmač». V okviru tega načrta sta nam urednika priredila kot 5. zvezek imenovane knjižnice izbor spisov Frana Erjavca, še vedno svežega in najbolj mladinskega pripovednika naše starejše pisateljske generacije. — V Erjavčevi življenjepisni sliki so na 55 straneh izčrpani dosednji podatki, predvsem Levec in S. Gregorčič, toda povsod s kritično kontrolo; nekaj novih, pristržnih potez so prispevali intimni rodbinski spomini. Tako nam je jasno očrtano Erjavčevo bitje in življenje od mračne mladosti preko enajst srečnih let med Hrvati do vztrajnemu narodnemu ter književnemu delu posvečene dobe v Gorici. In vendar se mi zdi ta podrobni življenjepis za mladinsko knjigo neprimeren. Mladina bo pač z zanimanjem sledila raznim anekdotam, ki prepletajo in oživljajo biografijo, a pojde mimo odstavkov, ki govore o Erjavčevem znanstvenem delovanju. Za skromno odmerjeni obseg ene knjige, iz katere naj govori mlademu svetu predvsem avtor, bi zadostila svojemu namenu informativna biografska črtica do ene pole; taka obsežna razprava bi pač bila na mestu v kaki popolnejši izdaji Erjavčevih del. Še manj umesten in upravičen pa je v mladinski knjigi masivni aparat «tolmača», ki na 14 drobno tiskanih straneh pojasnjuje le razne življenjepisne podatke o Erjavcu. Kdo so bili Ferd. Schmidt, K. Dežman, Metelko, Jul. Glowacki, Brehm itd., to je za umevanje dovolj označeno v življenjepisnem samem; čemu torej še vse tiste dolgovozne podrobnosti v opombah, pri nekaterih celo z navedbo dneva rojstva in smrti. Nekaj imen je ostalo brez pojasnil, a par terminov je označenih netočno, tako n. pr. Kopitar je živel «v prvi polovici 19. stoletja» (483), ali: bohoričico so rabili pri nas «do začetka (!) preteklega stoletja» (475). Ako je Erjavec stopil l. 1847. v gimnazijo (467), tedaj ni maturiral l. 1854. (str. XIII.), ampak šele 1855., in sicer koncem julija, kakor ostali Vajevci. — Monotono odmevajo epiteti v radodarnih superlativih: Gregorčič je bil «najboljši Erjavčev prijatelj» (473), Jurčič je «eden najznamenitejših slovenskih pisateljev» (473), Slomšek je bil «eden najboljših slovenskih mladinskih in vzgojeslovnih pisateljev» (475), J. Stritar je «eden naših najbolj znanih pesnikov in pisateljev» (468), Fr. Levstik je bil «eden največjih slovenskih pesnikov, pisateljev, jezikoslovcev, kritikov in politikov» (469), S. Jenko je bil «eden najmehkejših (!) in najnežnejših slovenskih pesnikov», Iv. Tušek je posebno znamenit «kot eden naših najboljših in najplodovitejših prirodopisnih pisateljev» (469), Krištof Šmid «je tudi pri nas eden najbolj znanih nemških (bavarskih) mladinskih pisateljev» (475); ali: Matica Slovenska izdaja «vsako leto po več zabavnih in poučnih knjig» (473); A. Funtek je «dober» pesnik in pisatelj (477), doktor L. Toman je bil «tudi dober» pesnik (478), dr. Vidrič je bil «dober» Erjavčev prijatelj itd. — Ostale strani «Tolmača» se omejujejo le na najpotrebnejša pojasnila Erjavčevih spisov in so večinoma točna. Erjavčevo travestirano krilatiko iz Horacijeve pesniške umetnosti: «Quandoque bonus dormitat Homerus», ki zamenjava Homera s prirodoslovcem Linnéjem, sta urednika podomačila takole: «Od kedaj že mirno spi dobri Linné» (480), kar utegne privabiti lahen nasmešek na resne obraze naših klasičnih filologov. Rodni grad zgodovinarja Valvasorja, rojenega Ljubljčanca, ni bil «blizu Krškega» (483). Erjavčev «Ferko Tah» (301) ni F e r d o

Tahi (483), nego znani krvoses hrvatskih in slovenskih kmetov se je imenoval *Ferenc Tahi*. Ako sta urednika pojasnila staro utež «libro», naj bi isto storila še z «lotom» (371). «Mršav» ni sinonimni izraz za «suh» (484).

Skrbna izbira iz Erjavčevih spisov nudi dobro sestavljeno čitanko. Osmerice Andersenovih pravljic bi ne bil sprejel v zbirko, ker je izvirnega blaga v izobilju; sloveči Danec pa zasluži novo, bogatejšo «kitico» v posebni mladinski knjigi. Ako sta med potopise uvrstila tudi «Gostbo v Mazinu», mi je neumljivo, zakaj sta spis na devetih mestih občutno pristrigla, ne da bi to nepotrebno «čiščenje» tudi označila. Vse hvale vredno pa je, da sta urednika v jezikovnem oziru pustila v veljavi prvotni Erjavčev slog in se nista ravnala po Levčevem «moderniziranju».

J. Š-r.

Fr. Erjavec: Srbske narodne pripovedke. V Ljubljani, 1922. Založila Učiteljska tiskarna. Cena 18.— Din.

Te pripovedke — trideset jih je — je zbral Tihomir Ostojić. L. 1911. jih je «Matica Srpska» v Dubrovniku izdala kot zbirko «Srbske narodne pripovijetke». To so prav čedne pravljice, ki jih bodo otroci gotovo zelo veseli. V čudovitem čaru pisane pravljicne domišljije mehko dehti najlepši svet otroške mladosti. Zato so pravljice dragocen dar, ki se ga otrok nič manj ne razveseli kakor kakšne pravljubke igrače. No, saj z igračami si tako ustvarja tudi sam najlepše pravljice. Konjički mu govorijo in psički ga razumejo, ptički ga vabijo in oblaki ga nosijo bogve kam, a z vozički potuje daleč v kraljevski grad, ki nima ne oken ne vrat...

Skoraj vse te pripovedke mi je že pripovedovala moja mati. Oj, koliko sem jih hotel slišati večer za večerom! In koliko mi jih je pripovedoval stari Repnikov oče! Na stotine jih je poznal. A ko mi ni znal nobene nove več povedati, sem se lotil stare Preskarice. Ali jih je znala! Najlepša se mi je zdela tista, kako «hudič Trbovlje trese». Sicer so bile vse njene pripovedke močno podobne pripovedkam Repnikovega očeta. Morda jih je ravno on tudi že njej pripovedoval? sem včasih posumil.

Tako se mi tudi te srbske pripovedke zde nekoliko anektirane. Zakaj težko je reči, kaj je res pristno, a kaj je od drugod. Saj se mi prav zdi, da sem pred leti bral skoraj prav takele povesti v zbirki «Die deutschen Märchen». Tudi takrat sem Nemcem odrekal lastninsko pravico do njih.

Ali to bi bila razprava zase.

Meni se v tem slučaju predvsem zdi, da bi bilo v času, ko toliko govorimo o narodnem in celo o jezikovnem edinstvu, treba načelno govoriti, ali so nam prevodi iz srbskega in hrvatskega slovstva res potrebni ali ne. Dejstvo je, da hrvatske ali srbske matere drugače govorijo s svojimi otroki nego slovenske. Jezika nas uči mati, ne šola ali celo — politika! Dejstvo je nadalje, da je med srbohrvaščino in slovenščino poleg različnega sloga tudi dokaj jezikovnih razlik. Zato bi nemara bilo opravičljivo, da prevajamo. Prevodi iz srbščine ali hrvaščine bi bili potrebni; še potrebni vsaj za tiste Slovence, ki so slovstveno in slovnično manj zvedeni.

Ali izvirnik tudi v najboljšem prevodu dosti izgubi. Prekrasne melodijskosti in mehke srbskega pravljicnega sloga in jezika ni mogoče prevesti. Zato nam morajo prevodi biti na moč dobri, drugače se prava vrednost in posebna poezija izvirnika res kaj lahko zabrišeta ali celo čisto izgubita.

Jezik se ne dá umetnjačiti; ne dá, ker je zelo tenkočuten organizem, ki mu je vsaka nenaravnost onečaščajoča posiljenost.

Jezik, iz katerega prevajam, moram prav dobro poznati, in jezik, v katerega prevajam, moram pošteno obvladati. Brez tega ni nič. Pa dar in čut za to moram imeti.